

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра економіки та підприємництва
імені професора І. М. Брюховецького

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Економіка навколишнього середовища

Спеціальність	076 Підприємництво та торгівля
Освітня програма	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)

Розробник:

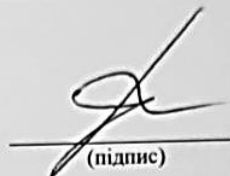

Сергій БАШЛАЙ, к.е.н., доцент, доцент кафедри

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва ім. професора І. М. Брюховецького	протокол від « <u>10</u> » <u>06</u> 202 <u>5</u> р. № <u>19</u>
	Завідувач кафедри Олександр КОВБАСА (підпис)

Погоджено:

Гарант освітньої програми

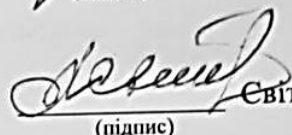

Сергій БАШЛАЙ

(підпис)

Декан факультету,

де реалізується освітня програма

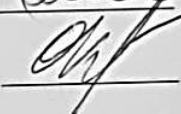
Світлана ЛУКАШ

(підпис)

Рецензія на робочу програму надана:

Олександр КОВБАСА

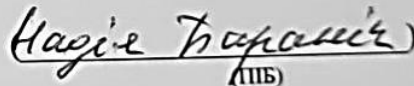

Ольга КОВАЛЬОВА

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

(підпис)

(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 16. 06 2025 р.

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Економіка навколишнього середовища			
2.	Факультет/кафедра	Економіки і менеджменту / Економіки та підприємництва ім. проф. І. М. Брюховецького			
3.	Статус ОК	Вибірковий			
4.	ОК може бути запропонований для	ОП Підприємництво, торгівля та біржова діяльність			
5.	Семестр та тривалість вивчення	8 семестр, 12 тижнів			
6.	Кількість кредитів ЄКТС	5			
7.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота (заняття)			Самостійна робота
		Лекційні	Практичні /семінарські	Лабораторні	98 / 122
		26 / 14	26 / 14	-	
8.	Мова навчання	Українська			
9.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Доцент кафедри економіки та підприємництва, кандидат економічних наук (PhD) Башлай Сергій Вікторович			
9.1	Контактна інформація	serhii.bashlai@snau.edu.ua; ауд. 403а-е.			
10.	Загальний опис освітнього компонента	Зміст освітнього компоненту формується на основі об'єктивних законів розвитку природи, вивчає закономірності раціонального соціально-економічного розвитку суспільства. Академічний курс базується на сучасних методах обґрунтування взаємозв'язку між екосистемами, соціальними спільнотами та економічними системами, а також результатах дослідження умов, що здатні забезпечити стійкий стан і прогресивний розвиток зазначених систем.			
11.	Мета освітнього компонента	Формування у здобувачів вищої освіти цілісного світогляду та навичок сучасного системного мислення щодо екологічно обґрунтованих пріоритетів соціально-економічного розвитку суспільства, а також пошуку найбільш ефективних шляхів досягнення поставлених цілей			
12.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1.Освітній компонент базується на вивченні систем інноваційних технологій в сільськогосподарському виробництві, організації виробництва та ін. 2.Освітній компонент є основою для економіки і організації інноваційної діяльності та ін.			
13.	Політика академічної доброчесності	Дотримання засад політики академічної доброчесності реалізується на засадах положень «Кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ» від 28.10.2024 р. № 453/од			
14.	Ключові слова	Навколишнє середовище, економіка природокористування, раціональне природокористування, природні ресурси, соціальне підприємництво, принципи сталого розвитку та ін.			
15.	Посилання на курс на навчальній платформі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=5817			

2. ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Як оцінюється РНД
ДРН 1. Діяти соціально відповідально та свідомо	Тести множинного вибору
ДРН 2. Аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.	Тести множинного вибору, вирішення ситуаційних завдань
ДРН 3. Обґрунтовувати доцільність технологічних новацій в аграрному виробництві та визначати їх роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку аграрних підприємств.	Тести множинного вибору, розв'язання практичних завдань

3. ЗМІСТ ОСВІТЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу						Рекомендована література
	Аудиторна робота				Самостійна робота		
	Лк		П.з / семін. з				
	денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна	
Тема 1. <i>Загальні відомості про економіку навколишнього середовища</i> 1. Еколого-економічна сутність природокористування та основні передумови виникнення науки. 2. Предмет, мета, завдання та методи дисципліни.	2	-	2	2	10	15	Основна: 1-5, 7, 9, 13 Додаткова: 2, 4, 5
Тема 2. <i>Еколого-економічні показники</i> 1. Наукові основи раціонального користуванням компонентами навколишнього середовища 2. Загальні принципи раціонального природокористування. 3. Сутність, показники та індикатори сталого розвитку.	2	2	2	2	14	15	Основна: 1-3, 5-10 Додаткова: 1, 3, 6

Тема 3. <i>Економічний механізм раціонального природокористування</i> 1. Сутність і структура економічного механізму раціонального природокористування. 2. Оцінка природних факторів. 3. Плата за використання природних ресурсів.	4	2	4	2	14	17	Основна: 1-3, 5, 7-10, 13 Додаткова: 2-5
Тема 4. <i>Економічна ефективність природоохоронних заходів</i> 1. Сутність ефективності природоохоронних заходів. 2. Визначення економічної ефективності природоохоронних заходів.	2	2	4	-	12	15	Основна: 1, 5, 6-9, 11-13 Додаткова: 1, 3, 5
Тема 5. <i>Еколого-економічні питання користування земельними ресурсами</i> 1. Основи та принципи оцінки земель. 2. Забруднення земельних угідь в аграрному виробництві та його наслідки. 3. Оцінка економічних збитків від забруднення земельних ресурсів.	4	2	4	2	12	17	Основна: 1-3, 6-10, 12 Додаткова: 2-5
Тема 6. <i>Лісові ресурси: охорона, економічна оцінка та передумови ефективного користування</i> 1. Склад та економічна оцінка лісів. 2. Економічний механізм використання лісових ресурсів. 3. Визначення збитків від нераціонального використання лісів.	4	2	4	2	12	15	Основна: 1-9, 11-13 Додаткова: 2-5

Тема 7. <i>Водні ресурси, їх охорона, оцінка та наслідки використання</i> 1. Економічна оцінка водних ресурсів. 2. Визначення збитків від нераціонального використання водних ресурсів та їхнього забруднення	4	2	4	2	10	15	Основна: 1-8, 12-13 Додаткова: 2-5
Тема 8. <i>Проблеми екологізації аграрного виробництва</i> 1. Природні ресурси України, що підлягають використанню в аграрній сфері 2. Природно-господарські системи 3. Економічний механізм забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва	4	2	2	2	14	15	Основна: 1, 8, 12-13 Додаткова: 2-7
Всього	26	14	26	14	98	122	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання	Методи навчання
ДРН 1. Діяти соціально відповідально та свідомо	Лекції, обговорення актуальних питань	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе
ДРН 2. Аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.	Лекції, практичні заняття, дискусійні бесіди	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе, розв'язання практичних завдань
ДРН 3. Обґрунтовувати доцільність технологічних новацій в аграрному виробництві та визначати їх роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку аграрних підприємств.	Лекції, практичні заняття	Опрацювання теоретичного матеріалу, виконання ситуаційних завдань

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	РЗ 1 (розрахункові завдання)	20 балів / 20 %	До 7 тижня
2.	РЗ 2 (розрахункові завдання)	20 балів / 20 %	До 14 тижня
3.	Тестування (мінімум 2 блоки x 15 балів)	30 балів / 30 %	Протягом семестру
4.	Екзамен	30 балів / 30 %	За графіком сесії

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
РЗ	<10 балів	10-13 балів	14-17 балів	18-20 балів
	Завдання не виконано (методика та відповіді неправильні)	Хід виконання вірний, але наявні суттєві помилки, відповіді, в основному неправильні	Завдання виконано, але існують несуттєві помилки	Завдання повністю виконано. Помилки відсутні
Тестування	<8 балів	8-10 балів	11-13 балів	14-15 балів
	Правильних відповідей на тестові завдання менше половини	Правильних відповідей на тестові завдання 50-70 відсотків	Правильних відповідей на тестові завдання 71-90 відсотків	Правильних відповідей на тестові завдання більше 90 %
Екзамен	<15 балів	15-20 балів	21-26 балів	27-30 балів

5. 2. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Тестування в Google Forms	На кожному практичному занятті (вступний контроль)
2	Самооцінка знань в програмі Mentimeter	По закінченню кожної теми
3	Виконання завдань за допомогою додатку Microsoft Excel	Під час виконання практичних завдань
4	Письмовий зворотний зв'язок на розв'язки завдань	Протягом 1 тижня після виконання

5.3. Шкала оцінювання (підсумкова) – загальноприйнята для Університету:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Для іспиту
90 – 100	відмінно
82-89	добре
75-81	
69-74	
60-68	задовільно
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники:

1. Байдала В. В., Бутенко В. М., Талавиця М. П. Біоекономіка. Навчальний посібник. Київ: Видавництво «Наукова столиця», 2020. 293 с.

2. Екологічна економіка / Л. Г. Мельник. Суми: Університетська книга, 2023. 346 с.

3. Економіка довкілля і природних ресурсів. Тексти лекцій для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Економіка довкілля і природних ресурсів» усіх форм навчання / Укладач: Мініна О. В. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. 198 с.

4. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.

5. Економіка природокористування та природо-охоронної діяльності: конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 183 – Технології захисту навколишнього середовища / Є. Г. Пономаренко, О. С. Ломакіна; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 158 с.

6.1.2 Методичне забезпечення:

6. Економіка навколишнього середовища: конспект лекцій / укладач: С. В. Башлай. Суми, 2025. 135 с.

7. Економіка навколишнього середовища: методичні рекомендації щодо проведення практичних занять / уклад. С. В. Башлай. Суми, 2025. 83 с.

8. Економіка природокористування: конспект лекцій / уклад. С. В. Башлай. Суми: СНАУ, 2020. 90 с.

9. Економіка та організація біотехнологічних виробництв: конспект лекцій / укл.: С. В. Башлай, В. М. Коваленко. Суми, 2024. 115 с.

6.1.3 Інші джерела:

10. Економіка і організація виробництва: конспект лекцій / Н. Є. Скоробогатова, К. В. Петренко, Т. В. Іванова; КПП ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 107 с.

11. Шаравара В. В., Любинський О. І. Економіка природокористування: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня Рута, 2020. 252 с.

12. Чуйко О., Шкурко В. Еколого орієнтоване соціальне підприємництво у громаді : навчально-методичний посібник. Київ. 2020. 126 с.

13. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти : підручник / І. Л. Якименко, Л. П. Петрашко, Т. М. Димань, О. М. Салавор, Є. Б. Шаповалов, М. А. Галабурда, О. В. Ничик, О. В. Мартинюк. Київ : НУХТ, 2022. 337 с.

6.2 Додаткові джерела:

1. Башлай С. В., Нагорний В. В. Концепція сталого розвитку економіки України в умовах євроінтеграції. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2021. № 24. С. 23-36. DOI: 10.33813/2224-1213.24.2021.2.

2. Башлай С. В., Вдовіченко О. Г., Нагорний В. В. Сталість ресурсів та відновлювальна енергія: шляхи до зеленої економіки. *Наукові перспективи*. 2023. Вип. 11(41). С. 461-473. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-461-473](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-461-473).

3. Верховна рада України. Офіційний веб-портал. URL: <https://rada.gov.ua>.

4. Міністерство екології та природних ресурсів України. Офіційний портал URL: <http://www.menr.gov.ua>

5. Урядовий портал. Єдиний портал веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.

6. Mishenin Y., Koblianska I., Yarova I., Kovalova O., Bashlai S. Food security, human health, and economy: a holistic approach to sustainable regulation. *Agricultural and Resource Economics*. 2023. Vol. 9. No. 4. Pp. 50-78. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.04.03>.

7. RealClimate. Climate Science from climate scientists. URL: <http://www.realclimate.org>.

8. Sustainable Development Goals in agriculture and responsible investment: A comparative study of the Czech Republic and Ukraine / Alex Plastun, Inna Makarenko, Tetiana Grabovska, Ricardo Situmeang, Serhii Bashlai. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19(2). P. 65-76. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19\(2\).2021.06](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19(2).2021.06).

6.3 Програмне забезпечення:

Стандартні пакети прикладних програм MS Office (MS Excel, MS Word, MS PowerPoint).